

Hvor fornøyd er ph.d.-kandidater på HF med sin veiledningssituasjon?

- Oppfølgingsrapport -

Desember 2015

Ph.d.-kandidatutvalget ved Det humanistiske fakultet, UiB (STIP-HF)

Innhold

Bakgrunn

Resultater

Utvalg

Tilbakemelding på tekst

Faglige råd

Prosjektplanlegging

Siste veiledningsøkt

Utdypende kommentarer til spørsmålet om ph.d.-kandidater har biveileder

Endringer i veiledningsforholdet

Øvrige kommentarer

Oppsummering og anbefalinger

Bakgrunn

Under første møte i høstsemesteret besluttet Ph.d.-kandidatutvalget ved Det humanistiske fakultet (Stip-HF) å følge opp fjorårets undersøkelse av hvor fornøyde ph.d.-kandidater på HF er med sin veiledningssituasjon. Dette blir også kartlagt i halvårsregisteringene og i midtveisevalueringen, men ikke med full anonymitet. Gjennom den foreliggende spørreundersøkelsen vil vi igjen bidra til å kartlegge sider ved veiledningsforholdet som ikke kommer fram i andre typer evaluering. Vi tror at undersøkelsen vår kan være et viktig supplement til andre evalueringer, særlig på grunn av anonymiteten. I tillegg er Stip-HF stipendiatenes eget organ og et organ for hele fakultetet. Ved å følge opp fjorårets undersøkelse ønsket vi dessuten å finne ut om det har skjedd endringer i hvor fornøyd ph.d.-kandidater på HF er med veiledningssituasjonen sin.

Vi har gjort visse endringer med spørreskjemaet fra fjorårets undersøkelse. 2014-undersøkelsen ba ph.d.-kandidatene om å ta utgangspunkt i en konkret hendelse, den forrige veiledningsøkta, i tillegg til å svare på noen få mer generelle spørsmål. Dette var gjort med den tanken at det ville gjøre det lettere for ph.d.-kandidatene å svare, siden de kunne fokusere på den ene økta. Denne gangen har vi derimot nesten utelukkende stilt spørsmål om veiledningen mer generelt. Resultatene fra 2014- og 2015-undersøkelsene er dermed ikke helt

sammenlignbare. Vi har valgt å inkludere en sammenligning med resultatene fra 2014 likevel, men det er viktig å være klar over denne begrensningen.

I tillegg til den kvantitative delen har vi gitt ph.d.-kandidatene mer rom til å utdype svarene sine i fritekstfelter. Vi har forsøkt å gjøre rede for hovedtendensen i disse tilbakemeldingene, samtidig som vi har trukket frem utdrag fra enkelte svar som enten eksemplifiserer den generelle trenden, representerer et ekstremt tilfelle, eller kommer med gode observasjoner. I avsnittene i delkapitlet om resultater har vi gjort rede for disse svarene, mens vi forsøker å trekke noen konklusjoner og komme med noen anbefalinger med bakgrunn i den i delkapitlet om oppsummering og anbefalinger.

Spørreskjemaet ble laget elektronisk i webappen skjemaker.app.uib.no og sendt ut per epost til alle ph.d.-kandidater [hf-stipendiater@uib.no] med flere påminnelser i løpet av et par uker i september, i norsk og engelsk versjon. Kopi av spørreskjemaet ligger under vedlegg.

Resultater

Utvalg

Av den totale ph.d.-populasjonen på 157 aktive kandidater (både eksterne og interne) fikk vi svar fra 81 kandidater,¹ noe som gir en svarprosent på 51,6 prosent. Institutt- og sentervis ligger svarprosentene på mellom 25 og 56 prosent. Fra IF svarte omtrent 56 prosent av kandidatene på undersøkelsen, fra LLE svarte 55 prosent og fra AHKR svarte 51 prosent. Deltagelsen på de minste instituttene og sentrene varierer, men her er det så få kandidater at andelen forteller oss mindre.

Selv om vi ikke vil hevde statistisk representativitet, vil vi påstå at undersøkelsen gir et godt innblikk i hva ph.d.-kandidater mener om de spørsmålene som har blitt besvart. Dekningen er omtrent nøyaktig lik som i fjorårets undersøkelse, der svarprosenten var på 52 prosent. Vi anser deknningen også i årets undersøkelse som god.

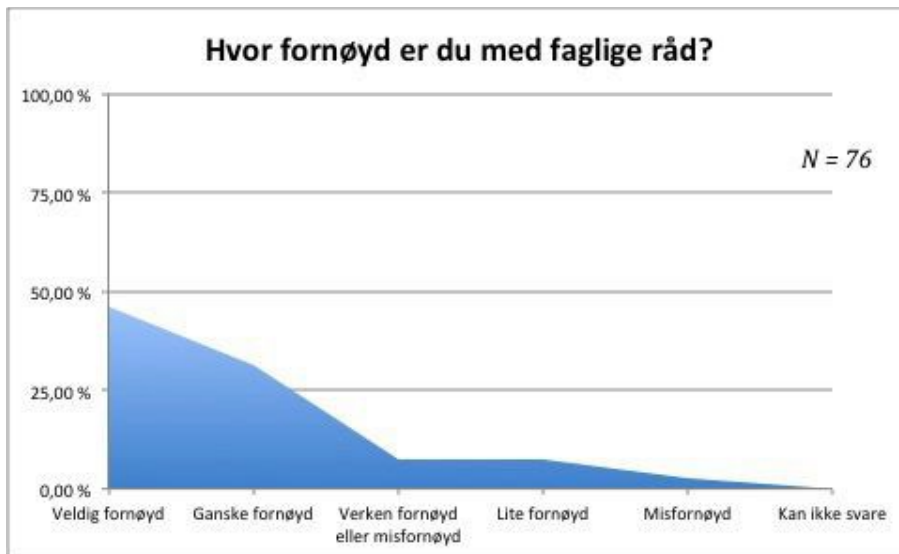
¹ 66 svarte på det norske spørreskjemaet, og 15 svarte på det engelske. 25 av svarene var fra AHKR, 22 fra LLE og 18 fra IF. Fra Griegakademiet, FOF, SKOK og SVT kom det til sammen 16 svar.

Tilbakemelding på tekst

De som er lite fornøyd eller misfornøyd med tilbakemelding på tekst befinner seg på LLE, IF og de små instituttene/sentrene. Sammenliknet med fjorårets undersøkelse er det fortsatt kandidatene på LLE og IF som er minst fornøyd på tilbakemelding på tekst. Andelen ph.d.-kandidater som svarer at de er ganske eller veldig fornøyde med tilbakemelding på tekst holder seg stabil. Den var 75,8 prosent i 2014 og er 72,5 prosent i 2015. Andelen som er lite fornøyd eller misfornøyd er også stabil, 10,3 prosent i 2014 og 10 prosent i 2015.

Faglige råd

De som er lite fornøyd eller misfornøyd med faglige råd befinner seg på AHKR, IF, LLE og de små instituttene og sentrene. Her er det en liten reduksjon i andelen som er ganske eller veldig fornøyd, fra 85,8 prosent i 2014 til 77,5 prosent i 2015. Andelen som er lite fornøyd eller misfornøyd holder seg stabil; den var 9,2 prosent i 2014, mens den er 10 prosent nå.

Prosjektplanlegging

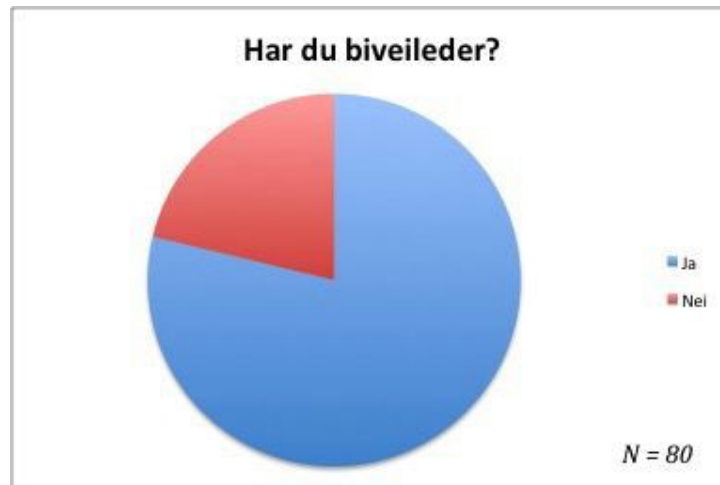
De som er lite fornøyd eller misfornøyd med prosjektplanlegging befinner seg både på IF, AHKR, LLE og de små sentrene. De fleste som er misfornøyd befinner seg på IF og dette har ikke endret seg siden fjorårets undersøkelse. Også her er det en liten nedgang i antallet som er relativt fornøyde, fra 73,8 prosent i 2014 til 61,3 prosent i 2015. Andelen mindre fornøyde har steget fra 13,1 prosent i 2014 til 17,5 prosent i 2015.

Siste veiledningsøkt

De som er lite fornøyd eller misfornøyd med siste veiledningsøkt befinner seg på AHKR, LLE og IF. Igjen ser vi en nedgang i andelen fornøyde, fra 82,6 prosent i 2014 til 73,8 prosent i 2015. Også her er det imidlertid en stabil andel som er mindre fornøyd; 9,2 prosent i 2014 og 7,5 prosent i 2015.

Utdypende kommentarer til spørsmålet om ph.d.-kandidater har biveileder

79 prosent svarte at de har biveileder, mens 21 prosent ikke har biveileder. De fleste som svarer at de ikke har biveileder befinner seg på LLE og IF.

Når kandidatene svarte at de ikke hadde biveileder var det viktig for oss å få vite hvorfor. Derfor var det mulig å komme med mer utdypende opplysninger om hvordan kandidatene opplever denne situasjonen.

Det var for mange et bevisst valg å knytte seg til bare én veileder eller til og med ingen veileder. Begrunnelsene var hovedsaklig at kandidaten fikk tilfredsstillende tilbakemeldinger fra hovedveilederen eller fra andre nettverk og så av denne grunnen ingen nødvendighet av å inkludere en veileder til i prosjektet. Slik kommenterte én kandidat: ”Har ikke opplevd direkte behov – har i stedet deltatt på flere eksterne PhD-kurs med framlegging og tilbakemelding.”

For andre kandidater var det å ikke ha biveileder imidlertid ikke selvvalgt. Her ble det blant annet nevnt at hovedveilederen ikke var åpent for å arbeide sammen med en biveileder, at det ikke fantes andre relevante fagpersoner til disposisjon eller at man rett og slett aldri har fått tilbud om å involvere en biveileder. Denne situasjonen ble av noen dessverre opplevd som negativ, spesielt når den ble til et hinder for å komme i kontakt med et større forskernettverk.

Endringer i veiledningsforholdet

Omtrent 28 prosent av kandidatene svarer at veiledningssituasjonen deres har endret seg i positiv retning, rundt 10 prosent at det har endret seg i negativ retning. Omkring 62 prosent har svart at de ikke har opplevd særlig endring i veiledningssituasjonen sin. De fleste som har opplevd at veiledningssituasjonen har endret seg i negativ retning underveis befinner seg på AHKR. Andre som svarer at de har opplevd det samme befinner seg på LLE og de små

instituttene/sentrene. AHKR har samtidig også flest kandidater som har opplevd at veiledningssituasjonen har endret seg i positiv retning. Andre kandidater som svarer det samme befinner seg på IF, LLE og de små instituttene/sentrene.

På spørsmål om de har opplevd endringer i veiledningen, svarte mange at forholdet til veileder har utviklet seg på en naturlig måte etterhvert som de har kommet bedre i gang med prosjektet. “Jeg har fått jevnligere veiledning”, er en typisk kommentar. Flere kandidater svarer også at de og veilederne har diskutert og klargjort de gjensidige forventningene de har til hverandre, og at veiledningen har blitt bedre etter dette.

Imidlertid er ikke alle endringene like positive. Flere har opplevd at forholdet til hovedveileder har forverret seg. Det er for eksempel langt fra sjelden at kandidater forteller om veiledere som lar private forhold påvirke veiledningen, som ikke kommer overens med veileder, eller som rett og slett ikke har fått veiledning.

En kandidat kommer med en veldig god observasjon:

Tutoring or mentoring is about guiding, not correcting. And there is a huge difference among both concepts. Guiding is foreseeing the path and providing the tools so that we, phd students, can find the best way to reach our goals. Correcting is giving feedback to our texts, papers, problems, etc. The former is proactive while the latter is receptive. We need active tutors engaged in the difficult process we are going through.

Flere andre svar peker på viktigheten av god kommunikasjon og gjensidig respekt mellom kandidat og veileder. Mange sier som nevnt at veiledningen har blitt bedre etter at de tok opp forventninger, format og innhold med veileder, mens andre sliter med at veileder ikke ser ut til å respektere dem. Ofte virker det som om mange veiledere også sliter med å skille mellom sin egen forskning og kandidatens forskning. Som en kandidat retorisk spør: “hvem har ansvaret for retning når det er ulike oppfatninger om hvilken retning og arbeidsmetode som best tjener prosjektet? Må stipendiaten rette seg etter `en klar henstilling` eller må rettleder respektere at gode råd kan bli satt til side dersom stipendiaten har en konkurrerende oppfatning?”

Øvrige kommentarer

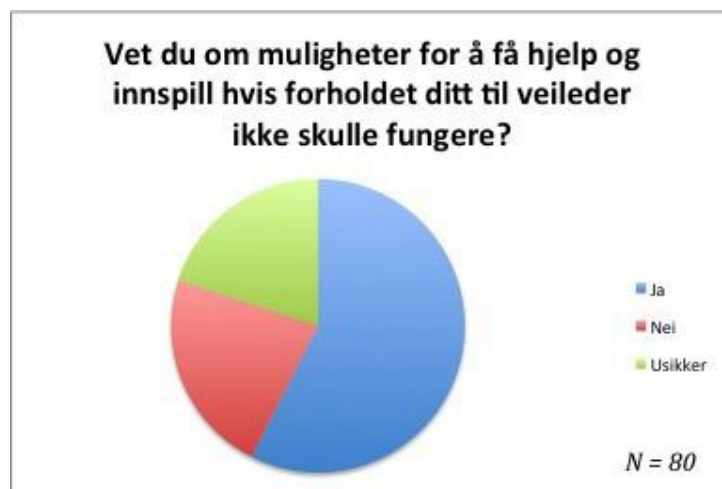
Det er mange ulike momenter som kommer frem i delen hvor vi stiller spørsmålet om kandidatene har andre tanker om eller kommentarer til veiledning. Her vil vi bare presentere et utvalg av de mest representative, samt gode innspill.

Som nevnt opplever mange kandidater at de kommuniserer dårlig med eller får lite respekt fra veileder. Dette problemet tar mange former. Som nevnt tidligere peker flere på at de og veilederne deres ofte kunne ha ulike forventninger til hverandre. Mange sier at situasjonen bedret seg etter at de tok det opp med veileder, mens andre har forsøkt å diskutere det med veileder, men med lite suksess. Ofte kommer det også fram at veiledere kan være uenig i kandidatens bruk av metode eller i syn på faget, og at dette kan komme i veien for at veilederen veileder det som faktisk er kandidatens prosjekt. Det er også en kandidat som skriver at hen heldigvis har hovedveileder et annet sted, fordi veilederen på HF ikke svarer på henvendelser.

Personlige faktorer kan også spille en rolle. Én kandidat sier at hen har fått en slags halvløsning fordi hovedveileder holder på å pensjonere seg. Sykemeldte veiledere er også et problem. Mye av dette er problemer som enkelt kan ordens opp i og organiseres bort, men det krever at veiledere faktisk er bevisst ansvaret de har overfor kandidatene.

Noen synes det kan være vanskelig å få hjelp med veiledningsproblemer på instituttnivå, på grunn av tette personlige bånd mellom ledelse og veileder. Én kandidat kommenterer: “Føler jeg har uttømt mulighetene på instituttnivå til å løse opp i situasjonen. Skulle gjerne hatt en instans som er mindre personlig og fagpolitisk involvert.” Det er også illevarslende når en annen kandidat kommenterer at “[a]ll the safety nets in the system are meaningless.”

I denne sammenhengen er det interessant å se på forholdet mellom andelen ph.d.-kandidater som vet om andre muligheter for å få hjelp og innspill og de som ikke vet eller er usikre på om og hvor det finnes:

Et stort flertall av kandidatene, 57,5 prosent, sier at de er klar over hvilke muligheter de har til å få hjelp hvis noe ikke skulle fungere i forholdet til veileder. Det er samtidig mye når til sammen 42,5 prosent enten ikke vet eller er usikre. De som svarer nei eller er usikre er fordelt på alle institutt og sentre. Her er det åpenbart rom for bedre informasjonsarbeid fra fakultetet og enhetene.

Ellers er det som i fjorårets rapport mange som er misfornøyde med graden av inkludering i et fagmiljø. Bare drøyt halvparten av kandidatene, 56,2 prosent, svarer at de er fornøyd med dette, mens til sammen 43,8 prosent er misfornøyde eller usikre. Her kan det så klart også være snakk om ulike forventninger til hva veilederen har ansvar for. Det er likevel et tankekors at en kandidat som generelt gir uttrykk for å være veldig fornøyd med veiledningen, også kommenterer at “Savner imidlertid å bli inkludert i et større fagmiljø, da forskergruppen som jeg i teorien skal tilhøre ikke er aktiv.”

Mange lurer også på hva slags opplæring veiledere får:

I also wonder if supervisors get training in supervision - I would be very much pleased if I'd know that my supervisor has a training in supervision, it would raise my faith in her/his practice as supervisor. Apart from that, such a training could help supervisors exchanging thoughts, methods, didactics - and they could discuss what works well for them, and what doesn't.

Samme kandidat fortsetter:

Even though it is hard to give definitive answers that work for all, an exchange of practices could already be helpful. It could also motivate supervisors to do better and better in their job as supervisor...it would at least create an awareness for things one could change and open up the horizons to reflect on the job a supervisor does (or not yet).

En annen kandidat tenker i lignende baner:

I believe there is a need to train tutors for the job they are doing. There are not clear guidelines, neither for them nor for us. There should be established fixed procedures so that both parties are aware of their rights and duties. For example, there should be clear guidelines in terms of what we turn in, how we turn it in, how we plan the meeting, how the meeting is followed up, and how the next meeting is planned so that goals are achieved. Maybe the experts from the didactics or pedagogy department could give a hand with this. Or even a course, a workshop where mentors and mentees work together.

En tredje kandidat oppsummerer saken godt: “Eg synest at ph.d-kandidatar i størst mogeleg grad bør klare seg på eiga hand, men at dei naturlegvis må få gode råd og god rettleiing når det ved spesielle høve er naudsynleg.” For å få gode råd og veiledning når det er nødvendig kreves det at begge parter har en lik eller i alle fall lignende forståelse av sine forpliktelser og forventninger.

Oppsummering og anbefalinger

Å tolke resultatene fra den kvantitative delen av denne undersøkelsen er vanskelig. Hovedtendensen er at de aller fleste ph.d.-kandidatene er fornøyd med veiledningen sin på de fleste områdene, men at det også er en betydelig minoritet som er misfornøyde. Det er så klart umulig at alle skal være fornøyde, men at minst 10 prosent av kandidatene er misfornøyde med hvert aspekt av veiledningen er noe som må tas på alvor. Det er også svært betenkelig at 26,3 prosent av kandidatene ikke synes at veilederne oppfyller forventningene deres til å bli inkludert i et fagmiljø, og at 17,5 prosent er usikre. Det er åpenbart at noe må gjøres for å skape større gjensidig forståelse mellom kandidater og veiledere av hva slags ansvar veiledere har overfor kandidater når det gjelder forskernettverk, konferanseinvitasjoner og lignende.

Det er heller ikke enkelt å trekke sammenligninger med den forrige undersøkelsen. Et hovedtrekk er likevel at andelen fornøyde kandidater har gått ned. Her er det imidlertid variasjoner mellom områdene. Omtrent like mange er både fornøyde og misfornøyde med tilbakemelding på tekst som i 2014, mens det er en nedgang i andel som er fornøyde med både faglige råd og prosjektplanlegging. Andelen som er misfornøyde med faglige råd fra veileder er imidlertid stabilt, mens det er en økning i andelen som er misfornøyde med prosjektplanlegging. Vi må selvfølgelig nok en gang understreke begrensningene ved sammenligningen mellom undersøkelsene fra 2014 og 2015, men det kan likevel være verdt å legge merke til denne generelle nedgangen i andel fornøyde.

Hvis det er vanskelig å lese mye ut av de kvantitative delene av undersøkelsen, er den kvalitative betydelig mer konkret. Én sak som har vært diskutert i flere fora på HF er hvorvidt det skal være obligatorisk for stipendiater å ha biveileder. Svarene fra undersøkelsen har ingen entydig tendens i den ene eller den andre retningen, men den store variasjonen i kandidaters erfaringer med (og uten!) biveiledere kan antyde at ordningen fortsatt bør være frivillig. Vi har sett flere eksempler i undersøkelsen på at det fungerer godt for mange stipendiater med bare én veileder, og vi har sett eksempler på at det har fungert dårlig med to. På bakgrunn av dette vil Stip-HF anbefale at det fortsatt skal være frivillig for stipendiater om de vil ha biveileder eller ikke, men at stipendiater skal tilrådes sterkt å ha biveiledere.

Et påfallende trekk ved svarene er at flere kandidater har oppgitt at de aldri fikk tilbud om biveiledere. Med andre ord kan både instituttene og fakultetet kommunisere tydeligere at dette er noe stipendiatene i stor grad kan kontrollere selv. Det er så klart en fordel hvis stipendiater finner biveileder i samarbeid med hovedveileder, og i alle fall at ikke hovedveileder motsetter seg at stipendiaten skal ha biveileder, som vi har sett eksempler på i undersøkelsen. Så lenge ordningen med biveileder er frivillig, er det imidlertid først og fremst opp til stipendiaten selv å finne biveiledere. Det skal hverken være hovedveileders, instituttets eller fakultetets oppgave å *tilby* stipendiater biveileder, men de kan åpenbart bli flinkere til å forklare stipendiater at de uansett har rett til å ha en biveileder.

Et annet hovedproblem som stadig dukket opp i svarene, er ulike forventninger, manglende respekt og dårlig kommunikasjon mellom stipendiat og veileder. I forskning som er så preget av den individuelle forskeren som tilfellet er med humaniora, er det vanskelig å unngå at personligheter fra tid til annen stemmer dårlig overens. En slik mangel på profesjonalitet bør unngås. Det er vanskelig å foreslå et universalmiddel mot dette problemet, men ett tiltak som kan hjelpe, og som også flere av kandidatene foreslo, er bedre opplæring av veiledere, bl.a. gjennom veiledningsforum. Det vil så klart alltid finnes individer - både veiledere og kandidater - som ikke er i stand til å sette andre foran seg selv, men forskjellige former for opplæring kan bidra til å øke profesjonaliteten på dette feltet, slik at færre tar det fullt så personlig. Fakultetet og instituttene oppfordres til å iverksette tiltak for i større grad å bidra til at stipendiater og veiledere har noenlunde samme forventninger til veiledningsforholdets innhold.

Vedlegg

Spørreskjema

Kartlegging av veiledningssituasjon 2015

STIP-HF gjennomførte våren 2014 en undersøkelse blant ph.d.-kandidatene om hvordan de opplever veiledningssituasjonen sin (<http://stiphf.b.uib.no/2014/06/13/rapport-om-rettleiingsundersokinga-2014/>). Den forrige undersøkelsen avdekte noen problematiske forhold og ble tatt godt imot av fakultetet. Vi ønsker nå å følge opp undersøkelsen fra 2014 og igjen få et overblikk over hvor fornøyde ph.d.-kandidater på HF er med sin veiledningssituasjon. På grunnlag av denne undersøkelsen kan vi avgjøre hvorvidt veiledning er noe vi må jobbe mer med. Derfor er det viktig at du også svarer på denne undersøkelsen. Du forblir anonym.

Hvis du har hovedveileder fra en annen institusjon og biveileder fra UiB, vennligst gi tilbakemelding på den veilederen som er fra UiB.

Husk: Du kan også kontakte medlemmer av STIP-HF direkte eller kollektivt på stip-hf@uib.no.

Takk for din tid!

Institutttilhørighet

- Griegakademiet
- Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap
- Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
- Institutt for fremmedspråk
- Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
- Senter for kvinne- og kjønnsforskning
- Senter for vitenskapsteori

Videre vil du få noen spørsmål om din egen veiledningssituasjon.

	Misfornøyd	Lite fornøyd	Verken fornøyd eller misfornøyd	Ganske fornøyd	Veldig fornøyd	Kan ikke svare
Hvor fornøyd er du med din nåværende veiledningssituasjon generelt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

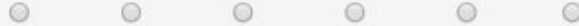
Hvor fornøyd er du med:

	Misfornøyd	Lite fornøyd	Verken fornøyd eller misfornøyd	Ganske fornøyd	Veldig fornøyd	Kan ikke svare
Tilbakemelding på tekst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Faglige råd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prosjektplanlegging	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Verken
Misfornøyd Lite fornøyd fornøyd eller Ganske Veldig Kan ikke

misfornøyd fornøyd fornøyd svare

Hvor fornøyd var du med forrige veiledningsøkt?

Møter veilederen dine forventninger om å bli inkludert i et fagmiljø (gir for eksempel tips om konferanser og seminar, skriveprosjekter, eller setter deg i kontakt med andre forskere)?

- Ja
- Nei
- Usikker

Har du biveileder?

- Ja
- Nei

Hvis nei: Hvorfor har du ikke biveileder?

Har du opplevd at veiledningssituasjonen har endret seg underveis?

- Nei
- Ja, i positiv retning
- Ja, i negativ retning
- Kan ikke svare

Hva har endret seg i veiledningsforholdet ditt?

Vet du om muligheter for å få hjelp og innspill hvis forholdet ditt til veileder ikke skulle fungere?

- Ja
- Nei
- Usikker

Har du andre tanker om ditt veiledningsforhold du synes vi bør vite om? Om du har utfyllende kommentarer til noen av dine svar over, kan du skrive dem her.

© 2015 Universitetet i Bergen | IT-
avdelingen
Adresse: Postboks 7800, 5020 BERGEN
Besøksadresse: Nygårdsgaten 5
Telefon: (+47) 55584201 Faks: (+47)
55548299

Kontakt: post@i.uib.no